

Svean hovioikeuden nelisatavuotista taivalta juhlistavassa artikkelikokoelmassa tarkastellaan Ruotsin ensimmäisen hovioikeuden varhaisinta historiaa. Mia Korpiolan ja muiden kirjoittajien toimittaman teoksen artikkelit valottavat hovioikeuden toimintaa ja merkitystä erityisesti sen alkuvaiheessa, pääosin 1600-luvulla.

Svean hovioikeuden varhaisvaiheita on tutkittu oikeushistorian saralla verrattain paljonkin – tärkeimpinä voidaan pitää teoksen kirjoittajien tutkimusten lisäksi Sture Petrénin, Stig Strömholmin ja Stig Jägerskiöldin töitä ja heidän tuottamiaan Svean hovioikeuden juhlavuosien aikaisempia kirjoja. Artikkelikokoelma kuitenkin osoittaa, että sarkaa riittää ja säilyneestä aineistosta voidaan paitsi tuottaa uutta ja oleellista tietoa myös tehdä uusia tulkintoja Svean hovioikeuden toiminnasta ja merkityksestä. Verrattuna vuonna 1964 ilmestyneeseen 350-vuotisjuhlakirjaan sekä vuonna 1989 ilmestyneeseen 375-vuotisjuhlakirjaan näkökulmat ja lähestymistavat ovat muuttuneet; oikeushistoriaa tehdään tänä päivänä hyvin eri tavoin. Suurmieskeskeisyydestä ja rakenteiden ja lainsäädännön esitelmästä on siirrytty toiminta- ja toimijakeskeiseen näkökulmaan, ja kansainvälinen vertailu sekä lähteiden syvällinen kontekstualisointi ovat enemmän esillä.

Teos ei toista perustietoja Svean hovioikeudesta organisaationa ja sen toimintaa ohjaavista normeista, henkilöstön hierarkiasta ja toimenkuvista tai hovioikeuden arkiston säilyneistä aineistoista, joista kiinnostunut voi kääntyä esimerkiksi aiempien juhlakirjojen puoleen. Sen sijaan Svean hovioikeutta lähestytään artikkeleissa konkreettisemmin oikeusistuimen toiminnan kautta ja vertailevasti. Osa artikkeleista tarkastelee Svean hovioikeuden toimintaa ja merkitystä valtakunnan johtavana oikeusistujena ja uuden oikeuskäytännön

Hovioikeuden varhaista historiaa

Mia Korpiola, Marko Lamberg, Anu Lahtinen, Elsa Trolle Önerfors, Per Nilsén, Heikki Pihlajamäki, Jussi Sallila, Marianne Vasara-Aaltonen, Martin Sunnqvist & Kjell Å. Modéer (toim.): The Svea Court of Appeal in the Early Modern Period. Historical Reinterpretations and New Perspectives. Rättshistoriska studier 26, Institutet för Rättshistorisk Forskning 2014. 445 s. ISBN 978-91-86645-08-3.

ja lainsäädännön muodostumisen kannalta erityyppisten tapausten käsittelyn kautta (Anu Lahtinen: aateliston perintöriidat, Elsa Trolle Önerfors: aateliston siviili- ja rikosasiat, Per Nilsén: kuninkaan ja valtaneuvoston herjausrikokset, Jussi Sallila: konkurssit), ja osa lähestyy hovioikeuden merkitystä ja vaikutuksia kontekstoinnin ja vertailun kautta (Mia Korpiola: Svean hovioikeuden perustaminen ja aseman muotoutuminen, Marko Lamberg: Svean hovioikeuden ja Tukholman raastuvanoikeuden vuorovaikutus, Heikki Pihlajamäki: Svean ja Tarton hovioikeuksien vertailu).

Teosta kehystävät Mia Korpiolan ja Kjell Å. Modéerin kirjoittamat, taustoittavat ja yhteen vetävät alku- ja loppuluvut. Korpiolan johdanto esittelee taustaksi Ruotsin keskiaikaisen oikeusjärjestelmän ja uuden portaan eli hovioikeuden luomisen ja asettumisen sen osaksi. Samalla tarkastellaan aiempia tulkintoja hovioikeudesta niin sanotun oikeudellisen vallankumouksen toteuttamisen välineenä. Korpiola osoittaa, kuinka ensimmäisen hovioikeuden perustaminen vuonna 1614 oli pitkällisen kehityksen ja yritysten tulos ja haastaa tulkintoja siitä, että akuutti oikeudenhoitoon liittyvä kriisi johti ratkaisuun. Seuraava artikkeli jatkaa johdannon jäljillä; Korpiola yhdistää vakuuttavasti Svean hovioikeuden perustamisen ja aseman muotoutumisen vuosisadan alun sodankäynnin aiheuttamiin sisäpoliittisiin ja taloudellisiin haasteisiin. Vaikka tarkoituksena oli aluksi seurata eurooppalaisia malleja, Svean hovioikeus haki pitkään asemaansa toimien välillä ylimpänä oikeusasteena kuninkaan sijaisena ja välillä väliportaana. Teoksen avaavat tekstit päivittävät selkeästi tulkin-taa Svean hovioikeuden perustamisen taustasta ja syistä.

Myös Marko Lambergin Svean hovioikeuden ja Tukholman raastuvanoikeuden suhteita ja yhteis-

työtä tarkasteleva artikkeli keskittyy hovioikeuden varhaisvuosiin. Artikkelin on teoksessa ainoa, joka liittyy varsin vähän tutkittuun aiheeseen, eli hovioikeuksien toiminnan merkitykseen ja vaikutukseen alioikeuksien toiminnalle. Pääkaupungissa sijainneet oikeusistuimet olivat paljon tekemisissä keskenään ja hovioikeuden perustaminen merkitsi ennen kaikkea Tukholman porvariseliitin aseman heikentymistä.

Anu Lahtisen ja Elsa Trolle Önerforsin artikkelit keskittyvät Svean hovioikeuden toimintaan aateliston siviili- ja rikosasioiden hoidossa. Lahtisen tapaustutkimukset kärjistyneistä perintöriidoista osoittavat, kuinka aktiivisesti, taktisesti ja pitkällisestikin aatelisto saattoi ajaa etujaan oikeus-teitse. Trolle Önerfors puolestaan tarkastelee aateliston oikeudellisia privilegioita ja oikeustapauksia määrällisesti Svean hovioikeudessa 1600-luvun jälkipuoliskolla. Artikkelin kaipaisi lisäkeskustelua lähdeaineiston edustavuudesta, sillä erityisesti rikosasioiden osuus näyttää olleen merkillisen pieni. Trolle Önerfors nostaa esille aateliston parissa yleistyneen testamenttien käytön oikeudellisina asiakirjoina, ja osoittaa, kuinka Svean hovioikeuden linjaukset vaikuttivat selvästi myöhemmin tehtyyn testamenttien käyttöä säädelleeseen lainsäädäntöön.

Myös Per Nilsénin ja Jussi Sallilan artikkeleissa tuodaan esiin Svean hovioikeuden rooli lainsäädännön kehittämisessä. Hovioikeuden oikeuskäytännöstä majesteetin herjaamiseen liittyvien rikosten ja konkurssien käsittelyssä ja tuomitsemisessa tuli esimerkkejä ja myöhemmin valtakunnan normeja. Lyhyessä katsauksessa majesteetin herjaamiseen liittyvään lainsäädäntöön ja ennakkotapauksiin Nilsén esittää monia jatkotutkimuksen aiheita ja tutkimuksen aukkoja; on helppo yhtyä tarpeeseen hovioikeuden rikostapausten

käsittelyä ja oikeuskäytäntöjä koskevalle tutkimukselle, joka on jäänyt vähemmälle huomiolle. Artikkelissaan Ruotsin konkurssilainsäädännön kehityksestä ja sen kehittämistä Svean hovioikeudessa Sallila uudelleenarvioi Jägerskiöldin aiempia tulkintoja lain ulkomaisista, erityisesti roomalaisen oikeuden vaikutteista. Ruotsin konkurssilainsäädännön ainutlaatuisten piirteiden ja muutoksien tarkastelu sekä Ruotsin taloudellispoliittisessa että kansainvälisessä kontekstissa paljastaa, kuinka sekä ulkomaiset vaikutteet että valtakunnan tarpeet vaikuttivat lain kehittämiseen.

Heikki Pihlajamäen Svean hovioikeuden ja vuonna 1632 perustetun Tarton hovioikeuden toimintaa vertaileva artikkeli tarjoaa paljon uutta tietoa paitsi emohovioikeuden, Svean hovioikeuden erityisyydestä ja erityisasemasta myös valloitetun Liivinmaan oikeusasioita hoitavan Tarton hovioikeuden toimintaan vaikuttaneita paikallisia, selvästi oppineempia, eurooppalaisempia ja feodaalisempia oikeuskulttuureja. Ruotsin hovioikeuksien toistaan poikkeavia oikeuskäytäntöjä on havaittu myös aiemmissa, tosin harvalukuisissa vertailevissa tutkimuksissa.

Marianne Vasara-Aaltonen käsittelee artikkelissaan Svean hovioikeuden kehitystä sen perustamisesta vuoteen 1809 asti sen tärkeimpien toimijoiden, hovioikeuden tuomarien koulutustaustojen ja urien kautta. Svean hovioikeus oli jatkuvasti valtakunnan lainoppi-neiden keskus, ja tuomarien koulutuksia ja aikaisempia uria tarkasteltaessa oikeusammattilaisten hallitsema selkeästi jo 1700-luvulle tultaessa. Vasara-Aaltosen tulkin-nat tuomarien kasvaneen koulutus- ja kokemustason selityksistä ja ammattimaistumisen määritelmän ja tunnusmerkien problematisointi ovat erityisen kiinnostavia. Martin Sunnqvistin artikkeli Svean

hovioikeuden sinettien ikonografiasta ei jää teoksen kokonaisuudesta irralliseksi, sillä sinettien kuvaston ja aseteluiden merkityksiä tarkasteltaessa käydään keskustelua Svean hovioikeuden identiteetistä ja sen aseman kehityksestä erityisesti suhteessa kuninkaan tuomiovaltaan.

Teos paljastaa Svean hovioikeuden ratkaisevan merkityksen uuden ajan alun lainsäädännön ja oikeuskäytäntöjen muotoutumisessa. Artikkelikokoelma on tärkeä päivitys aiempiin tulkintoihin ja selityksiin Ruotsin ensimmäisen hovioikeuden perustamisesta, erityisyydestä ja erityisasemasta, sillä useimpia artikkeleita leimaava vertaileva ote ja kansainvälinen kontekstointi tarjoavat onnistuneesti tuoreita ja hedelmällisiä näkökulmia aiheeseen. Samalla ansiokas juhlakirja avaa suuntia lisätutkimukselle.

FT RIIKKA MIETTINEN
TAMPEREEN YLIOPISTO